

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*

Gökhan BAŞ**

Öz

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine yönelik görüşlerini cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu ve görev yapılan okulun yerleşim yeri değişkenlerine göre incelemektir. Çalışma, Niğde il merkezinde bulunan toplam 6 resmi ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmaya sınıf öğretmenleri (n=148) katılmış olup, araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın amacına dayalı olarak, yüzde, standart sapma, bağımsız gruplar t testi, tek-yönlü varyans (ANOVA) analizi ve Kruskal Wallis-H testi gibi istatistik test teknikleri kullanılmıştır. Çalışmada veri toplamak için “Program Geliştirme Yeterlik Ölçeği” (Duman, 2006) kullanılmıştır. Araştırmadaki istatistik analizler SPSS 17.0 paket programı ile yapılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, sınıf öğretmenlerinin program geliştirmeye ilişkin yeterliklerinin “orta” düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı, ancak görev yapılan okulun yerleşim yeri değişkenine göre ise farklılaşmadığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Program geliştirme, yeterlik, sınıf öğretmenleri, ilkokul

Investigation of primary teachers' views on curriculum development efficacy in regard of some variables

Abstract

The purpose of this study was to investigate primary (classroom) teachers' perceptions on curriculum development efficacy with respect to gender, occupational experience, educational level and the settlement place of school variables. The study was carried out in the centre of Niğde province from 6 public primary schools. Primary teachers (n=148) participated in the study. The “survey method” was adopted in the research. In accordance with the purpose of the study,

* Bu çalışmanın ilk hali, 3. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde (07-09 Mayıs 2014 Gaziantep-Türkiye) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gokhanbas51@gmail.com

percentage, mean, standard deviation, independent samples t test, one-way variance (ANOVA) and Kruskal Wallis-H tests were employed in the study in order to examine the data obtained in terms of some variables. "The Curriculum Development Efficacy Scale" (Duman, 2006) was used in order to collect data for the study. For the statistical analyses SPSS 17.0 was used. According to findings of the study, it was seen that primary teachers participated in the study had moderate level of efficacy in curriculum development process. It was also found out that primary teachers' perceptions on curriculum development efficacy statistically differed in relation to gender, occupational seniority and educational level variables. However, it was found that teachers' perceptions on curriculum development efficacy did not differ significantly in relation to the settlement place of school variable in the study.

Keywords: Curriculum development, efficacy, primary teachers, primary school

Giriş

Eğitim programı (curriculum) kavramı üzerindeki düşünceler yüzyıllar öncesine dayanmakla birlikte, bu kavramın köklerinin Platon'a (M.Ö. IV. yy.) kadar uzanmakta olduğu bildirilmektedir (Oliva, 2009). Her ne kadar eğitim programı kavramının kökeni Platon'a kadar uzansa da, bu kavramın daha çok Herbart'ın (1776-1848) felsefi hareketine dayanmakta olduğu belirtilebilir (Korkmaz, 2007). Eğitim programı kavramı 1800'lerden beri kullanılmasına rağmen, Bobbitt'in (1918) yazmış olduğu "The Curriculum" (Eğitim Programı) isimli kitap, eğitim programı alanının başlangıcı olarak görülmektedir. Bir başka görüşe göre ise eğitim programı kavramının kullanılmasının M.Ö. I. yüzyıla kadar uzandığı belirtmekle birlikte, bu kavram Julius Caesar ve askerlerinin Roma'da yarış arabalarının üzerinde yarıştığı oval şeklindeki koşu pisti anlamına gelen somut bir kavramdan, bugün kullanıldığı biçimiyle eğitim programı anlamına gelen soyut bir kavrama doğru bir geçişi sağlamıştır (Demirel, 2012).

Her ne kadar eğitim programı kavramının tarihsel gelişim süreci oldukça uzun yıllar öncesine dayansa da, bu kavrama ilişkin ortaya konulan görüş ve düşünceler neredeyse yüzyıl öncesine dayanmaktadır. Resmi olarak, eğitim programı kavramı Bobbitt'in (1918) yazmış olduğu kitapla başlasa da, bu kitaptan sonra gerek kendisinin (Bobbitt, 1924), gerekse alanın diğer öncüleri tarafından yazılan kitaplar (örn., Charters, 1923; Taba, 1962; Tyler, 1949) eğitim programı kavramı ve alanının gelişmesinde oldukça etkili olmuşlardır. Ülkemiz eğitim sisteminde uzun bir süre dersler ve konular listesi anlamında kullanılan "müfredat programı" anlayışı 1950'lerden sonra yerini çağdaş bir kavram olan "eğitim programı" anlayışına bırakmıştır (Demirel, 2012). Daha önceleri müfredat program şeklinde kullanılan haliyle programlar konuların arka arkaya sıralanması şeklinde hazırlanırken, özellikle eğitim programı geliştirme noktasında yeni girişimlerin yaşandığı 1980 sonrasında bugün yaygın olarak kabul edilen haliyle içerisinde hedef (kazanım), içerik (muhteva), öğretme-öğrenme süreci (eğitim durumları) ve ölçme ve değerlendirmeyi (sınama durumları) barındıran şekliyle kullanılan eğitim programı anlayışına uygun olarak hazırlanmaya başlanmıştır (Demirel, 1992).

Eğitim programı kavramı, en yaygın kullanılan şekliyle, “öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak tanımlanabilir (Demirel, 2012, s. 4). Ülkemizde eğitim programı alanının öncülerinden olan Ertürk (1972) ise eğitim programını yetiştirmekten yola çıkarak “yetişek” olarak nitelendirmekte ve yetişegi “düzenli öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak tanımlamaktadır (s. 14). Taba (1962), eğitim programını “öğrenme planı” (s. 14) olarak ele alırken, Saylor, Alexander ve Lewis (1981) ise “eğitilecek olan bireylere öğrenme yaşantıları kazandırma planı” (s. 8) olarak tanımlamaktadır. Ülkemizde eğitim programı alanının öncülerinden bir diğeri olan Varış (1978) ise eğitim programına ilişkin “bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, Milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetler” (s. 18) olarak genel bir tanımlamaya gitmiştir. Eğitim programı, görüleceği üzere, farklı yazarlar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Ancak bu kavram nasıl tanımlanırsa tanımlansın, eğitim programları ulusal ya da uluslararası düzeyde kaliteli bir eğitim sistemi kurma, ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacak nitelikli insan gücü yetiştirme, toplumsal ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini destekleme gibi amaçlara yönelik olarak geliştirilirler (Özdemir, 2009).

Öğretmenler, okullarda öğretim programlarını temel alarak öğrencilere planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde gerekli bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmaya çalışırlar (Ertürk, 1972). Eğitim programın doğrudan kalitesini etkileyen öğretmenin elindeki programı tam ve doğru olarak uygulamaya dökebilmesi ve programın gerekliliklerini yerine getirebilmesi için hedef (kazanımlar), içerik (konu), eğitim durumları (öğretme-öğrenme süreci) ve sınav durumlarını (ölçme ve değerlendirme) çok iyi öğrenmesi ve bu öğeleri de programı uygularken kullanabilmesi gerekmektedir (Yıldız ve Baycan, 2012). Oliver’a (1965) göre, geçmişte program geliştirme sürecinde alan uzmanlarının çok büyük etkileri bulunmakta iken, günümüzde öğretmenin program geliştirmedeki rolü ve önemi giderek artmaktadır (akt., Duman, 2006). Zira, Ornstein ve Hunkins’e (2013) göre öğretmenlerin program geliştirme sürecinin her aşamasına katılmaları gerekmektedir. Aynı şekilde Doll da (1996) öğretmenlerin eğitim programı oluşturmanın amaçların belirlenmesinden, içeriğin ve yöntem ve tekniklerin belirlenmesine kadar her evreye katılmaları gerektiğinin altını çizmektedir. Doll (1996) ile aynı görüşleri paylaşan Oliva da (2009) program geliştirme sürecinde öğretmen rollerine ilişkin geniş bir bakış açısına sahip olmakla birlikte, öğretmenleri eğitim programı geliştirmede en temel grup olarak nitelendirmektedir. Oliva (2009), öğretmenlere yalnızca programı geliştirme sürecinde değil, aynı zamanda programı uygulama ve değerlendirme süreçlerinde de çeşitli roller biçmektedir. Giroux (2005), öğretmenlerin program geliştirmesini ve uygulamasını yönlendiren düşüncenin ayrılmaz bir parçası olduğunu öne sürmektedir. Bu doğrultuda, Yüksel de (1998) program geliştirme sürecinde öğretmenlerin komisyonlarda geniş ölçekli olarak katılım ve katkılarının sağlanmasının program danışma sürecine oldukça önemli yararlar getireceğini ifade etmektedir. Bu anlamda, program geliştirme kurullarının üyesi olmalarının yanı sıra öğretmenler, program yenilikçileri olarak kimliklerini geliştirebilecekleri program topluluklarında yer alma imkânı sağlayacak fırsatlara sahip olmalıdırlar (Ornstein ve Hunkins, 2013). Ülkemizde öğretmenlerin program geliştirmedeki görev ve sorumlulukları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Talim ve Terbiye Kurulu

Başkanlığı (TTKB) tarafından 2005 yılında bu süreçte öğretmenlerden beklenen davranışlar maddeler halinde belirtilmiş (bkz. Yıldız ve Baycan, 2012) olup, aynı zamanda öğretmenler çeşitli program geliştirme komisyonlarında görevler alabilmektedirler (bkz. Demirel, 2012; Yüksel, 2000). Öğretmenler bu komisyonlardaki görevleri ile dolaylı olarak program geliştirme süreci içerisinde yer aldıkları gibi, sınıflarında programı uygulayarak program geliştirme sürecine doğrudan olumlu ya da olumsuz olarak katkıda bulunabilmektedirler (Yıldız ve Baycan, 2012). Bir eğitim programının hazırlanması demek onun olup bittiği anlamına gelmez (Büyükkaragöz, 1997). Eğitim programı basılı bir öge olmasının ötesinde uygulamaya dönük bir anlam ifade etmezken, o ancak sınıf içerisinde öğretmenin elinde hayat bulmaktadır (Posner, 1995). Dolayısıyla, eğitim programı sınıfta öğretmen tarafından uygulamaya geçirilmekte ve etkililiği ortaya çıkmaktadır. Eğitim programının etkililiği ise öğretmenin yapacağı değerlendirmeler ve program komisyonlarına yapacağı bilgi akışı (dönüt) çerçevesinde ortaya çıkacaktır. Aynı zamanda, bir öğretmen uygulamada eğitim programını geliştirebilme özelliğine de sahip olmalıdır (Erden, 2000). Bu bakımdan, program geliştirme sürecinde öğretmen, hem geliştirilen programı sınıf ortamında uygulayan hem de sürecin geliştirilmesine yönelik çalışmalara katkı sağlayan bir öge durumundadır (Demirel, 2012). Geliştirilen program ne kadar iyi olursa olsun, programın uygulayıcısı olan öğretmen bu konudaki görevini etkin bir şekilde yerine getiremiyorsa program amacına yeterince ulaşamayacaktır. Öğretmenin uygulama sürecinde yer alan programın gereklerini yerine getirebilmesi için hedef, içerik, öğretim yöntem ve teknikleri ve ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını çok iyi bilmesi ve bunları öğretme-öğrenme sürecinde uygulaması gerekmektedir (Duman, 2006). Sonuçta öğretmenin, programın uygulayıcısı olarak program geliştirme sürecinde belli yeterliklerle yer alması kaçınılmaz hale gelmektedir (Yıldırım, 1994).

İlgili alanyazın gözden geçirildiğinde, öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerini konu edinen oldukça az sayıda araştırma (Duman, 2006; Sağır ve Karamustafaoğlu, 2011; Yıldız ve Baycan, 2012) olduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan Duman (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının program geliştirme yeterlikleri, Sağır ve Karamustafaoğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada fen bilgisi öğretmen adaylarının program geliştirme bilgi düzeyleri ve son olarak Yıldız ve Baycan (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri ele alınmıştır. Görüldüğü üzere, doğrudan görev yapmakta olan öğretmenler üzerine bir araştırma yalnızca Yıldız ve Baycan (2012) tarafından yapılmıştır. Bu anlamda, öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerini konu edinen daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Nitekim program geliştirme yeterliği, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından öğretmenlerin sahip olması beklenen bir görev olarak nitelendirilmektedir. Görev yapmakta olan öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda bir hizmet-içi eğitimin planlanması oldukça anlamlı görülmektedir.

Yapılan bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmakta ve sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşleri bazı değişkenler açısından karşılaştırılmaktadır. Bu nedenle, yapılan

araştırmanın problem cümlesini, “Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri nedir?” sorusu teşkil etmektedir. Araştırmanın problemine cevap verebilmek amacıyla aşağıdaki alt problemlere çalışmada yanıt aranmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşleri ne düzeydedir?
- Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşleri cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu ve görev yapılan okulun yerleşim yeri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Gerçekleştirilen bu araştırmanın, ülkemizdeki sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerini teşhis etmede oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Böylesi bir araştırmadan elde edilen sonuçlarla, sınıf öğretmenlerinin gerek program geliştirme komisyonlarında görev almaları noktasında, gerekse sınıf içinde eğitim programını uygulamaya geçirmeleri noktasında program geliştirme yeterliklerinin hangi düzeyde olduğu az da olsa kestirilebileceği gibi, aynı zamanda öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine ilişkin hizmet-içi eğitim ihtiyaçlarının da ortaya konulabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarından öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yetkililerinin ve eğitim politikası yetkili ve(ya) uzmanlarının yararlanabileceği ön görülmektedir. Aynı zamanda, bu çalışmanın sonuçlarından üniversitelerde Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dallarında görev yapmakta olan öğretim elemanlarının yararlanabileceği; bu doğrultuda bu uzmanların yetiştirmekte oldukları sınıf öğretmeni adaylarının program geliştirme yeterliklerini geliştirme noktasında projeksiyon sahibi olabilecekleri düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırmada, resmi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri bazı değişkenler açısından karşılaştırılmaktadır. Bu nedenle, yapılan bu araştırma “tarama modeli”nde (Karasar, 2005) bir araştırma olup betimsel bir çalışmadır. Yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu ve görev yaptıkları okulun yerleşim yeri değişkenleri bakımından karşılaştırılmaktadır.

Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Niğde il merkezinde bulunan 6 resmi ilkokulda görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri (n=148) oluşturmuştur. Örneklemen seçiminde, tabakalı örnekleme çeşitlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi (Karasar, 2005) benimsenmiş, bu bağlamda evrenin temsil yeteneği göz önünde bulundurularak okulların seçilmesinde köy, kasaba ve merkez yerleşim yerlerinde öğrencilerin devam ettiği okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri örnekleme seçilmeye çalışılmıştır (McMillan ve Schumacher, 2006). Bu tür örnekleme yönteminde, problemle ilgili farklı durumların örnekleme alınması nedeniyle, evren

değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği söylenebilir (Büyüköztürk Çakmak-Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin demografik nitelikleri incelendiğinde; %48,65'inin (n=72) kadın, %51,35'inin (n=76) erkek, %22,30'unun (n=33) 1-5 yıllık, %30,40'ının (n=45) 6-10 yıllık, %25,67'sinin (n=38) 11-15 yıllık, %21,62'sinin (n=32) 15 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu, %22,97'sinin (n=34) yüksekokul, %70,27'sinin (n=104) lisans ve %6,76'sının (n=10) lisansüstü eğitim mezunu, %47,97'sinin (n=71) köy ve kasaba okullarında, %52,03'ünün (n=77) ise merkez okullarda görev yapıyor olduğu görülmüştür.

Veri toplama aracı

Yapılan araştırmada, öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla Duman (2006) tarafından geliştirilen "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eğitimde Program Geliştirme Yeterlikleri Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçekte, sınıf öğretmen adaylarının program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerini belirlemeye dönük beşli likert tipte 33 madde bulunmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının eğitimde program geliştirme yeterlikleri ölçeği, tek boyutludur. Ölçekteki maddeler, "çok zayıf (1)" ve "çok iyi (5)" aralığında puanlanmaktadır. Araştırmada alt problemlerin çözümlenmesine dönük olarak elde edilen bulgular yorumlanırken; aralıklar "4.20-5.00" çok yüksek, "3.40-4.19" yüksek, "2.60-3.39" orta, "1.80-2.59" düşük ve "1.00-1.80" çok düşük olarak değerlendirilmiştir. Geliştirilen ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır (Duman, 2006).

Verilerin analizi

Çalışma verilerinin analizinde öncelikle, sınıf öğretmenlerinin "Program Geliştirme Yeterlikleri Ölçeği"ne verdikleri yanıtların aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistikleri hesaplanmıştır. Daha sonra, sınıf öğretmenlerinin kişisel ve mesleki bazı özelliklerine göre, program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t-testi, mesleki kıdem, eğitim durumu ve görev yapılan okulun yerleşim yeri değişkenlerine göre yapılan karşılaştırmalarda ise tek-yönlü varyans (ANOVA) analizi ve Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Anlamlı çıkan F değerleri için, ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemek üzere post-hoc çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe ve Mann Whitney-U testleri kullanılmıştır. Diğer yandan, verilerin analizinde SPSS 17.0 paket programından faydalanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine yönelik görüşleri ile ilgili bulgulara, ardından cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu ve görev yapılan okulun yerleşim birimi değişkenlerine ilişkin karşılaştırmalara yer verilmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine yönelik görüşleri

İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Sınıf Öğretmenlerinin Program Geliştirme Yeterliklerine Yönelik Görüşleri (n=148)

\bar{X}	SS
3.06	21.88

Tablo 1’e bakıldığında, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin “orta” ($\bar{X}=3,06$, $SS=21,88$) düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu sonuç, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkında ne olumlu, ne de olumsuz görüşlere sahip olduklarını göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine yönelik görüşlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi

İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi aşağıda verilmiştir.

a) Cinsiyet

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Sınıf Öğretmenlerinin Program Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Erkek	76	2.95	22.16	146		
Kadın	72	3.17	21.11			

Not. * $p < 0.05$

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılabilmesi için bağımsız gruplar t testi yapılmış ve test sonuçları ise Tablo 2’de verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık yarattığı

($t(146)=-2,032, p<0,05$) görülmüştür. Kadın öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin ($\bar{X}=3,17, SS=21,11$) aritmetik ortalamalarının erkek öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine yönelik görüşlerinin ($\bar{X}=2,95, SS=22,16$) aritmetik ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

b) Mesleki kıdem

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından karşılaştırması yapılmıştır. Bu amaçla, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından karşılaştırılması için tek-yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Sınıf Öğretmenlerinin Program Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

Mesleki Kıdem	n	\bar{X}	SS	sd	F	p	Fark
1-5 yıl	33	3.62					1-2
6-10 yıl	45	3.21					1-3
11-15 yıl	38	2.80					1-4
16+	32	2.23	5.69				

* $p<0,05$

Tablo 3'te, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından anlamlı olarak farklılık ($F(3, 144)=26,493, p<0,05$) gösterdiği görülmüştür. Ortaya çıkan farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, program geliştirme yeterliklerine ilişkin en olumlu görüşe 1-5 yıl mesleki kıdemdeki öğretmenler ($\bar{X}=3,62, SS=15,54$) sahipken, en az düzeyde ise 16 yıl ve üzeri mesleki kıdemdeki öğretmenler ($\bar{X}=2,23, SS=5,69$) sahiptirler. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemi daha az olanlar lehine farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

c) Eğitim durumu

Aşağıda sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri eğitim durumu değişkenine göre Kruskal Wallis-H testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Sınıf Öğretmenlerinin Program Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Eğitim Durumu	n	\bar{X}	SS	\bar{X} Sıra	sd	χ^2	p	Fark
Yüksekokul	31	2,23	5,69	16,75	2	35,548	0,000*	1-2
Lisans	104	3,11	17,35	79,39				1-3
Lisansüstü	10	3,64	37,88	100,77				

* $p < 0,05$

Tablo 4'te sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri eğitim durumu değişkenine göre Kruskal Wallis-H testi ile karşılaştırılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri arasında eğitim durumu değişkenine göre anlamlı fark olduğu ($\chi^2 = 35,548$, $p < 0,05$) görülmektedir. Ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucuna göre, ortaya çıkan bu farklılığın 1-2 ve 1-3 gruplar arasında gerçekleştiği görülmektedir. Yapılan analizde ortaya çıkan anlamlı farklılığın lisansüstü eğitimi mezunu öğretmenlerin lehine olduğu saptanmış olup, lisansüstü eğitimi mezunu öğretmenlerin ($\bar{X} = 3,64$, $SS = 37,88$) program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri lisans mezunu öğretmenlerin ($\bar{X} = 3,11$, $SS = 17,35$) ve yüksekokul mezunu öğretmenlerin ($\bar{X} = 2,23$, $SS = 5,69$) görüşlerine göre anlamlı olarak daha olumlu düzeyde bulunmuştur.

d) Okul yerleşim yeri

Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin görev yapılan okulun yerleşim yeri değişkenine göre bağımsız gruplar t testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Sınıf Öğretmenlerinin Program Geliştirme Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin Görev Yapılan Okulun Yerleşim Yeri Göre Karşılaştırılması

Yerleşim Yeri	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Köy-Kasaba	71	3.03	22.85	146		
Merkez	77	3.09	20.94			

* $p > 0,05$

Tablo 5'te sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri görev yapılan okulun yerleşim birimi değişkenine göre karşılaştırılmıştır. Yapılan analizde, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin görev yapılan okulun yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($t(146)=0,504$, $p>0,05$) anlaşılmıştır. Bununla beraber, fark olmamakla birlikte gruplar arasındaki göreceli farklardan (aritmetik ortalamalardan) söz edilebilir. Grupların aritmetik ortalamaları karşılaştırıldığında, merkez okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin ($\bar{X}=3,09$, $SS=20,94$) program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri, köy ve kasaba okullarında ($\bar{X}=3,03$, $SS=22,85$) görev yapmakta olan öğretmenlere göre daha olumlu düzeyde olduğu görülmüştür.

Tartışma

Bu araştırmada, ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşleri farklı değişkenler açısından analiz edilmeye çalışılmıştır. Yapılan bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin "orta" düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür. Diğer yandan, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından anlamlı olarak farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, program geliştirme yeterliklerine ilişkin en olumlu görüşe 1-5 yıl mesleki kıdemdeki öğretmenler sahipken, en az düzeyde ise 16 yıl ve üzeri mesleki kıdemdeki öğretmenlerin sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemi daha az olanlar lehine farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Eğitim durumu değişkenine ilişkin elde edilen bulguya göre ise, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit etmek amacıyla yapılan analizin sonucuna göre, bu farklılığın lisansüstü eğitimi mezunu öğretmenlerin lehine olduğu saptanmış olup, lisansüstü eğitimi mezunu öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri lisans mezunu ve yüksekokul mezunu öğretmenlerin görüşlerine göre anlamlı olarak daha olumlu düzeyde bulunmuştur. Son olarak, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri görev yapılan okulun yerleşim birimi değişkenine göre karşılaştırılmıştır. Yapılan analizde, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin görev yapılan okulun yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Bununla beraber, fark olmamakla birlikte gruplar arasındaki göreceli farklardan (aritmetik ortalamalardan) söz edilebilir. Grupların aritmetik ortalamaları karşılaştırıldığında, merkez okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin program geliştirme yeterliklerine ilişkin görüşleri, köy ve kasaba okullarında görev yapmakta olan öğretmenlere göre daha olumlu düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Amacı, sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi olan bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak şu öneriler ileri sürülebilir. Yapılan çalışmada, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere nazaran program geliştirme yeterlikleri daha düşük bir düzeyde bulunmuştur. Bu anlamda, erkek öğretmenlere yönelik program geliştirme konulu bir hizmet-içi eğitim yapılabilir. Bununla birlikte araştırmada, mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerin, mesleki kıdemi daha az olan genç meslektaşlarına göre program geliştirme yeterliklerinin daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bu açıdan, mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlere yönelik program geliştirme konulu hizmet-içi eğitimi, buna paralel olarak da sınıf içi uygulamalara yönelik eğitiminden geçirilmesi önemli görülmektedir. Diğer yandan, yapılan araştırmada lisansüstü eğitimi mezunu öğretmenlerin, lisans ve yüksekokul mezunu meslektaşlarına göre program geliştirme yeterliklerinin daha olumlu düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda, lisans özellikle de yüksekokul mezunu öğretmenlerin hizmet-içi eğitimden geçirilmeleri, bunun yanında bu öğretmenlerin lisansüstü eğitim alma noktasında desteklenmesi ve cesaretlendirilmeleri anlamlı görülmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma “tarama modeli”nde nicel bir çalışmadır. Bu açıdan benzeri çalışmalar deneysel ve nitel olarak da yapılabilir. Ayrıca, bu araştırma yalnızca ilkokul sınıf öğretmenleri üzerinde yapılmıştır. Bu bakımdan, farklı bir araştırma ortaöğretim düzeyinde de karşılaştırmalı bir şekilde yapılabilir.

Kaynaklar

- Bobbitt, F. (1924). *How to make a curriculum*. Boston: Houghton Mifflin.
- Bobbitt, F. (1918). *The curriculum*. Boston: Houghton Mifflin.
- Büyükkaragöz, S. S. (1997). *Program geliştirme*. Konya: Kuzucular Ofset.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Charters, W. W. (1923). *Curriculum construction*. New York: Macmillan.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya* (19. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (1992). Türkiye'de program geliştirme uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 27-43.
- Doll, R. C. (1996). *Curriculum improvement: Decision making and process* (9th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Duman, E. (2006). *Sınıf öğretmeni adaylarının program geliştirme yeterlikleri hakkında görüşlerinin belirlenmesi (Ankara Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi örnekleri)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erden, M. (2000). *Eğitimde program değerlendirme* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken Tepe Yayınları.
- Giroux, H. A. (2005). *Schooling and the struggle for public life* (2nd ed.). Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkmaz, İ. (2007). Eğitim programı: Tasarımı ve geliştirilmesi. A. Doğanay (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (2. baskı, ss. 2-34). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2006). *Research in education: Evidence based inquiry*. Boston: Brown and Company.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the curriculum* (7th ed.). Boston: Pearson.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2013). *Curriculum: Foundations, principles, and issues* (6th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Merrill-Prentice Hall.
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye'de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149.
- Posner, G. J. (1995). *Analyzing the curriculum* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill, Inc.
- Sağır, Ş. U., & Karamustafaoglu, O. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının program geliştirme sürecine ilişkin bilgi düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 106-120.
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace and World, Inc.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: Chicago University Press.
- Varış, F. (1978). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler* (3. baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yıldırım, A. (1994). Temel program geliştirme modelleri ve ülkemizdeki program geliştirme çalışmalarına etkileri. *I. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Adana.
- Yıldız, S., & Baycan, D. (2012, Eylül). Sınıf öğretmenlerinin program geliştirme yeterlikleri hakkındaki görüşleri. *II. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bolu.
- Yüksel, S. (2000). Milli eğitim bakanlığındaki program geliştirme çalışmalarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), 581-608.
- Yüksel, S. (1998). Program geliştirme sürecine öğretmen katılımı. *Eğitim Yönetimi*, 4(16), 513-525.